

Krajač, Michaelu Hanekeu, autorica kao da nas podsjeća na intelektualnu obvezu da nema bježanja od teksta, on je svugdje oko nas, kao i izvedbenost koju kao pasionirani gledatelji volimo vidjeti u kontroliranim uvjetima kazališta, filma, koncerta itd... međutim ona nam nužno bježi, i svugdje je. A ako je svugdje, onda nam nema druge nego da je prepoznajemo, izgovaramo, smještamo ili napuštamo, sudjelujemo u istoj. Kao što će naša autorica procijeniti da vožnja na biciklu više od 100 km u danu i nema nekog pretjeranog smisla ili veze s užitkom koji je željela i očekivala, romantizirala. Kako i sam naslov knjige sugerira – kao čitatelji doista možemo prići taj korak bliže autoričnim interesima, zaigranostima, pomutnjama, sumnjama, drhtajima. Ni u jednom trenutku nemamo iskustvo autorskog patroniziranja unatoč velikoj erudiciji, referencijama, istančanom jeziku, intrigantnoj mogućnosti kompariranja. Ta gesta nije slučajna, jasno, ona je, ako ću biti slobodan – duboko feministička. S obzirom na to da nam je autorica precizno razjasnila što je afektivna proizvodnja (i što bi još mogao biti afekt, sentiment i emocija), a to ćete otkriti čitajući, podsjetio bih na Juliju Kristevu koja nam je rekla nešto važno o književnom stvaranju (a tvrdim da ova zbirka je inherentno i književna), a čini mi se da ima nekakve veze s knjigom o kojoj pišem: „Književno je stvaranje ta pustolovina tijela i znakova koja svjedoči o afektu: o tuzi kao znaku separacije i početku simboličke dimenzije; o sreći kao znaku trijumfa koji me smješta u svi-

jet umjetničkog i simbola koje pokušavam, što je moguće bolje, uskladiti sa svojim iskustvima iz stvarnosti. No, za razliku od raspoloženja, književno stvaranje ovo svjedočanstvo proizvodi od sasvim drugačijeg materijala.“ Bauer je upravo to spojila: autobiografsko, teorijsko, spontano i popularno s književnim, kazališnim i filmskim. S radošću, kroz radost. Za radost?

Zbirka tekstova *Pridite bliže: O kazalištu i drugim radostima* donijela nam je iznimno širok polazišni, vrijednosni, pa i metodološki i književni raspon diskusija, čitanja, ali i natruha za neke veće i šire teme i tekstove. Čitatelj/čitateljica ove zbirke na jednom mjestu može dobiti temeljit uvid u širok raspon relevantnih problema vezanih za načine predstavljanja života, u kazalištu, filmu, dok voziš bicikl, pleteš, voziš se na motoru ili dekonstruiras razloge spajanja kruha i goblena. Izvanredan su doprinos knjizi ilustracije Đorđa Balmazovića, koje tu pristaju gotovo kao nagrada ili samo predah od čitanja do nove stranice. Užitak.

Mario Kovač

BORBA SE NASTAVLJA

Augusto Boal:
Estetika potlačenih
Istarsko narodno kazalište,
2016.

Augusto Boal vjerojatno je najvažniji brazilski kazališni teoretičar i praktičar, a njegov je rad i međunarodno prepoznat te se utjecaj takozvanog „Boalovateatra“ odražava širom svijeta. Tako proteklih par desetljeća ni Hrvatsku nije zaobišao zahvaljujući radionicama koje su svojedobno pokrenuli Nataša Govedić i Vili Matula prvo u Teatru *Exit* a zatim u raznim drugim, ne uvijek nužno kazališnim prostorima. Moglo bi se reći da njihov rad na neki način nastavlja Ivana Marijančić kao vrijedna promicateljica Boalove kulturne konfron-

tacije i legislativnog kazališta na ponešto manje pristupačnim prostorima (kaznionice, popravni domovi, područja od posebne državne skrbi...) zadržavajući na taj način aktivističku vatru prvobitne Boalove ideje promjene kazališta.

Od samih početaka djelovanja Boalova teatra u Hrvatskoj, u njega je uključeno Istarsko narodno kazalište preko svojih manifestacija: Međunarodnog kazališnog festival mladih (MKFM) i Pulsog Foruma pa nije stoga čudo da su upravo oni u prijevodu Aleksandra Bančića te pod uredničkom rukom Miodraga Kalčića objavili prijevod posljednje knjige Augusta Boala *Estetika potlačenih* podnaslovljene kao „lutajuće refleksije o mislima s estetskog a neznanstvenog gledišta“. I upravo se u tom podnaslovu krije ključ čitanja tog svojevrsnog Boalova epitafa.

Za razliku od njegovih prethodnih knjiga, koje su se kazalištem bavile isključivo kroz prizmu teoretskog ili praktičnog pristupa kazalištu, ova knjige svojevrsni je sukus njegovih razmišljanja i životnih zaključaka s kojima se, na neki način, oprašta od ovozemaljskog. Iako i u njoj Boal često koristi kazališne motive i metafore u svrhu potvrđivanja svog ideološkog stava (uvijek na strani potlačenih: sirotinje, nezaposlenih, nepisanih, zatočenih...), veći dio knjige ipak se može iščitati kao svjetonazorski stav uvijek oprečan vladajućim političkim strukturama. Navodeći brojne primjere iz svjetske povijesti, Boal nam ukazuje na to da edukacija, pedagogija i kultura mogu biti oruđa za revoluciju bez prolijevanja krvi.

Njegova ideja vodilja, da takav tip rada može dovesti do evolucije ljudske svijesti, istovremeno je djetinje naivna i entuzijastično dirljiva, no kad se sagleda Boalova kompletna biografija, ne možemo se oteći dojmu da je uistinu i živio ono što je propovijedao.

U ovoj knjizi Augusto Boal ne navodi primjere glumačkih vježbi koje su ga proslavile, već se koncentrira na vlastiti umjetnički concept koji je sustavno provodio kroz čitav život. Analizirajući korak po korak mukotrni put od estetske misli do njezine konkretne umjetničke realizacije, autor propituje važnost osjetilne i simboličke misli u umjetničkom stvaranju, referirajući se pritom na brojne primjere iz života te anegdote o poznatim ličnostima. Iako se u podnaslovu prividno odriče znanosti, knjige obiluje i brojnim zapažanjima vezanim uz neutrone i razne načine na koje naš um percipira i obrađuje umjetnost te na utjecaje psihodramske terapije na mentalno zdravlje.

Kao svojevrsni prikaz djelovanja u knjizi se obrađuje i Projekt *Prometej* njegovog Centra kazališta potlačenih te se citira kompletna Opća deklaracija o ljudskim pravima kao istaknuta referenca. Upravo cjeloživotno djelovanje Augusta Boala te srodnih mu kolega i kolegica aktivističkih djelatnika na području kulture pomažu da ta Deklaracija ne bude „mrtvo slovo na papiru“, kojeg se sjetimo jednom godišnje obilježavajući 10. prosinca Međunarodni dan ljudskih prava, već ona postaje svakodnevna misao vodilja u (r)evolucijskom umjetničkom radu.